

УДК 378.147:159.9 [625.15-057/845:37.047]

*О.П. Чернописка***МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЇ. ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ» АНГЛОМОВНИМ СТУДЕНТАМ**

ДВНЗ України «Івано-Франківський національний медичний університет»

Резюме. Стаття присвячена актуальним проблемам викладання дисципліни «Основи психології. Основи педагогіки» іноземцям, які навчаються в Івано-Франківському національному медичному університеті англійською мовою. Проаналізовано організаційно-методичні особливості лекційних та семінарських за-

нять, обґрунтовано необхідність самостійної позааудиторної роботи студентів.

Ключові слова: психологічні дисципліни, студенти-іноземці, лекційні та семінарські заняття, самостійна позааудиторна робота, особистість викладача.

Вища освіта України динамічно змінюється, що зумовлено інтеграцією в європейський освітній простір та реалізацією положень Болонської декларації. Удосконалення навчально-виховного процесу потребує вирішення завдань, які пов'язані з освітньою інтеграцією, зокрема і підготовку викладачів до роботи в умовах реформування освітніх процесів, підвищення якості підготовки майбутніх професіоналів, впровадження модерних освітніх інновацій у навчально-виховний процес, оновлення змісту навчання тощо.

Одним із таких завдань є підвищення якості викладання іноземним студентам. За даними МОН, за останні 15 років кількість іноземних студентів, що здобуває вищу освіту в Україні, збільшилася в 3 рази і складає майже 60000 осіб. Лише в Івано-Франківському національному медичному університеті станом на 2015 р. навчалося 1035 іноземних громадян з 61 країни світу. Найбільша кількість іноземних студентів з Індії (412 осіб), Нігерії (300 осіб), Йорданії (175 осіб), Гани (110 осіб), Польщі (96 осіб), Болгарії (81 особа) та Намібії (63 особи) [3]. Потік іноземних студентів, більшість з яких є представниками зовсім інших культур, викликає деякі питання, пов'язані з цілями і методами навчання таких студентів. Отже, підготовка іноземних студентів у вищих навчальних закладах України є вимогою сьогодення і набуває особливої актуальності й посиленої уваги.

Мета статті – дати характеристику дисципліни «Основи психології. Основи педагогіки», яку вивчають англomовні студенти факультету підготовки іноземних громадян Івано-Франківського національного медичного університету на 1-му курсі, висвітлити тематику та особливості лекційних, семінарських занять, самостійної практичної позааудиторної роботи.

Психологічні дисципліни є обов'язковими в медичних ВНЗ на медичному, стоматологічному факультетах та на факультеті підготовки іноземних громадян. Зокрема на першому курсі студенти-іноземці вивчають «Основи психології. Основи педагогіки». Аналіз викладання психологічних дисциплін для іноземних студентів дозволяє узагальнити та висвітлити досвід кафедри психіатрії, наркології та медичної психології, сформулювати деякі практичні рекомендації для студентів та викладачів, які прагнуть вдосконалення своєї діяльності.

У навчальному плані на викладання дисципліни «Основи психології. Основи педагогіки» передбачено 1,5 кредити, що складає 45 годин, із них: 20 аудиторних, у т.ч. 10 годин лекцій і 10 годин семінарських занять. Для підготовки до семінарських і практичних занять відводиться великий обсяг (25 годин) самостійної позааудиторної роботи.

Провідною формою навчання та передачі інформації у ВНЗ є лекція. Головною дидактичною метою лекції є формування орієнтовного базису для самостійного опрацювання та засвоєння навчального матеріалу студентами. Основне завдання викладача на лекції – повідомлення нових знань у систематизованому вигляді, а також пояснення найскладніших питань навчального курсу. На лекції важливим є особистісний емоційний вплив викладача на студентів з метою формування їх переконань [2]. Тематика лекцій з дисципліни «Основи психології. Основи педагогіки»: 1. Психологія як наука, її предмет, завдання та методи. Поняття про особистість; 2. Характеристика когнітивної сфери особистості; 3. Характеристика емоційно-вольової сфери особистості; 4. Індивідуально-типологічні властивості особистості; 5. Загальна характеристика основних категорій педагогіки.

Лекції з психології є монологічною формою навчання. На лекціях для англomовних студентів активність виявляє викладач – насамперед говорить він, студенти здебільшого на лекціях пасивні – в основному слухають. На першому лекційному занятті для іноземних студентів головним завданням викладача є створення позитивної атмосфери навчання, висвітлення готовності і зацікавленості щодо майбутніх навчальних результатів студентів, побажання успіху і чітке роз'яснення організаційних і навчальних вимог.

Проводити лекції для англomовних студентів досить складно. Так, не рідко студенти можуть сприймати лекцію як можливість подискутувати з лектором. У цьому випадку важливим завданням викладача є адаптація студентів до конспектування основного матеріалу, при цьому не забуваючи в перервах між поданням тексту проводити дискусії, наводити приклади та задавати питання. По-друге, через мовні проблеми лекційний матеріал обов'язково повинен бути презентований на мультимедійному проекторі, мінімізована

ний у межах розумного, адаптований до читання, сприймання та розуміння, сконцентрований у вигляді малюнків і таблиць. Такі лекції легко й охоче сприймаються студентами.

Натомість семінарські заняття передбачають активну участь студентів в обговоренні навчального матеріалу. Тематичний план семінарських занять із дисципліни «Основи психології. Основи педагогіки»: 1. Предмет психологічної науки, її завдання та методологія. Поняття про особистість; 2. Психодіагностика та розвиток когнітивної сфери особистості; 3. Характеристика емоційно-вольової сфери особистості; 4. Психодіагностика індивідуально-типологічних властивостей особистості; 5. Загальні категорії педагогіки, їх характеристика. Слід зауважити, що не завжди доцільно поєднувати в одній дисципліні психологію і педагогіку. Тому викладач повинен якнайраціональніше підбирати зміст дисципліни для інтегрування психологічних і педагогічних знань.

Структура семінарського заняття включає первинний контроль знань, навичок і вмінь студентів за допомогою тестування; формулювання загальної проблеми та її розгляд студентами; розв'язування завдань та їх обговорення; вирішення контрольних завдань з наступною їх перевіркою та оцінюванням.

Форми діяльності під керівництвом викладача можуть бути різними – це індивідуальні та групові завдання, робота в парах, вирішення психологічних завдань, дискусії.

У навчальному процесі семінари виконують функції закріплення та розширення знань; розвивають уміння самостійної роботи; стимулюють інтелектуальну діяльність. Крім цього, підготовка індивідуальних повідомлень та виступи з ними на занятті поглиблюють знання студентів з дисципліни – розвивається вміння самостійного пошуку і переробки інформації, стимулюється аналітична інтелектуальна діяльність та критичне мислення. Частим є використання на семінарах оригінальних таблиць, схем, малюнків. Наприклад, на семінарському занятті за темою «Психодіагностика та розвиток когнітивної сфери особистості» студенти, дивлячись на фотографії з подвійними зображеннями об'єктів на них, згідно з ілюзіями зорового сприйняття мають пояснити, чому не можуть бачити обидва об'єкти водночас. За темою «Характеристика емоційно-вольової сфери особистості» студенти, використовуючи схеми, ідентифікують емоції, відображені комбінацією певних характеристик обличчя. Так, користуючись ними, викладач під час аудиторної роботи в бесіді зі студентами уточнює окремі незрозумілі моменти, доповнює, глибше розкриває матеріал.

Одним із завдань семінарів є ознайомлення з методами експериментального дослідження в психології. На заняттях використовуються наступні методики: «Піктограми Лурії» для дослідження пам'яті, «Таблиці Шульце» для визначення стійкості уваги і динаміки працездатності, Особистісний опитувальник Айзенка для оцінки симптомокомплексу екстраверсії-інтроверсії й ней-

ротизму, проєктивні методики «Дім. Дерево. Людина», «Неіснуюча тварина» тощо.

При розробці методики семінарських занять слід враховувати взаємозв'язок їх принципових положень із лекціями та самостійною роботою студентів, однак заняття не повинні взаємодублюватися.

Самостійна робота є важливою формою опанування дисципліни «Основи психології. Основи педагогіки». Цілі самостійної роботи – доповнення, узагальнення й систематизація лекційного матеріалу, розвиток навичок опрацювання методичних матеріалів, стимулювання пізнавальної активності і творчого пошуку студентів.

У системі навчання студентів в університетах розвинутих країн світу провідними є тенденції індивідуалізації навчання і самостійної роботи. Тому обсяг знань, які студенти ВНЗ мають засвоїти самостійно, значно перевищує кількість годин аудиторної роботи з викладачем. Оптимально, коли готуючись до семінарів, студенти відводять не менше 50% часу на самостійну роботу.

Студентів слід налаштовувати на здобуття навичок опрацювання навчальної літератури, що включає опрацювання декількох джерел, здійснення порівнянь – як одні і ті ж самі питання подаються різними авторами, вміння зробити власні висновки і узагальнення. Така самостійна підготовка студентів до лекцій та семінарів суттєво підвищує їх ефективність.

Контроль знань за темами проводиться відповідно до встановленого порядку і критеріїв оцінювання знань при трансферній системі організації навчального процесу. Під час оцінювання засвоєння кожної теми семінарського заняття після перевірки теоретичних знань та практичних вмінь студенту виставляються оцінки за багатобальною шкалою (200 балів). При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми семінарського заняття, як за обговорення основних питань, доповнень, так і за виконання завдань для самостійної роботи. Оцінка за заліз визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності.

Звичайно, що невеликий обсяг навчального часу, відведеного на вивчення дисципліни, ускладнює реалізацію цілей навчання. Іншою проблемою викладання психології є те, що педагоги змушені враховувати специфіку навчання власне студентів-іноземців.

По-перше, у студентів-іноземців навчання у ВНЗ значно обтяжується особливостями мікросоціальної, мовної, психологічної та релігійної адаптації. Особливо проблематичними є перші роки навчання в університеті, зокрема через соціально-психологічну неготовність до зміни середовища, недостатній рівень підготовки до навчання та володіння англійською мовою, на якій проводиться навчання [1].

По-друге, у навчально-виховній роботі з іноземними студентами можуть бути наявні певні бар'єри. Так, гуманітарні науки рідко оперують універсальними поняттями, що мають подібне звучання в різних мовах. Тому, при їх вивченні студенти зу-

стрічаються з великою кількістю нових термінів, не завжди представлених в їх мовному досвіді, що може стати на перешкоді в розумінні навчального матеріалу. Водночас можливий вплив культурно-історичних чинників на сприйняття нової інформації. Так, наприклад, багато прізвищ вітчизняних вчених і психологічних понять, що зміцнилися в нашій культурі в повсякденній свідомості, багатьом іноземним студентам невідомі і незрозумілі.

Ще однією проблемою є відсутність чіткого зворотного зв'язку. Досить часто викладач не в змозі вірно проінтерпретувати мовчання студентів: невідомо, чи складність матеріалу заважає їм проявляти активність, чи недостатнє володіння мовою навчання. Тому, зміст лекцій та семінарських занять, як уже згадувалося, повинен бути максимально чітким, щоб забезпечити зрозумілість необхідної інформації для всіх студентів.

Для того, щоб співпраця з іноземними студентами була успішною, викладачеві необхідні не тільки певні психологічні знання і вміння, освіченість та ерудованість, володіння комунікативними й організаторськими здібностями, тактовність, здатність визначати найоптимальніші та найефективніші методи й засоби навчання, але й вміння якнайдоступніше висвітлювати навчальний матеріал задля забезпечення його максимального засвоєння студентами, вміння їх мотивувати до самостійної позааудиторної роботи.

У цілому, можна зазначити, що прагнення викладача до вдосконалення методичного рівня і ефективності занять потребує постійного як аналізу відповідного педагогічного досвіду інших викладачів, вивчення психолого-педагогічної літератури, так і самоаналізу проведених занять. Суттєвим доповненням щодо пошуку оптимальних методів і прийомів проведення занять з іно-

земними студентами є індивідуальні бесіди з ними безпосередньо після занять або в ході консультацій з приводу розуміння навчального матеріалу та їхніх побажань щодо висвітлення додаткових питань навчальної дисципліни.

Висновки

1. Дисципліна «Основи психології. Основи педагогіки» у системі медичної освіти має вагоме значення, вивчається студентами факультету підготовки іноземних громадян на лекційних та семінарських заняттях, під час самостійної позааудиторної роботи.

2. Досвід викладання студентам-іноземцям не може мати характеру узагальнених висновків. Важливою вимогою в навчальному-виховному процесі задля ефективного вирішення педагогічних завдань є чіткість, комплексність і логічність у всіх видах та формах роботи викладача зі студентами. Впровадження новітніх підходів до методичного забезпечення навчального процесу, заключною метою яких є формулювання свідомої мотивації на вивчення як програмного матеріалу на лекційних та семінарських заняттях, так і додаткового, прищеплює стійкий інтерес до психологічних дисциплін.

Література

1. Куликович Т.О. Сложности и перспективы преподавания психологии иностранным студентам [Електронний ресурс] / Т.О. Куликович // Режим доступу: <http://elib.bsu.by/handle/123456789/45996>.
2. Подоляк Л.Г. Психология вишшей школы: підручник / Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. – К.: Каравела, 2016. – 360 с.
3. Чернописка О.П. Глобалізація і освіта: дослідження мотивації навчання та адаптаційних труднощів іноземних студентів в Україні / О.П. Чернописка // Гуманітар. вісн. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди» – Дод. 1 до Вип. 36, Т. 66: Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – К.: Гнозис, 2015. – С. 452-461.

МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ «ОСНОВЫ ПСИХОЛОГИИ. ОСНОВЫ ПЕДАГОГИКИ» АНГЛОЯЗЫЧНЫМ СТУДЕНТАМ

О.П. Чернописка

Резюме. Стаття посвящена актуальним проблемам преподавания дисциплины «Основы психологии. Основы педагогики» иностранцам, обучающимся на английском языке в Ивано-Франковском национальном медицинском университете. Проанализированы организационно-методические особенности лекционных и семинарских занятий, обоснована необходимость самостоятельной внеаудиторной работы студентов.

Ключевые слова: психологические дисциплины, студенты-иностранцы, лекционные и семинарские занятия, самостоятельная внеаудиторная работа, личность преподавателя.

METHODICAL ASPECTS OF TEACHING THE SUBJECT «BASIC PSYCHOLOGY. BASIC PEDAGOGY» TO ENGLISH-SPEAKING STUDENTS

O.P. Chornopyska

Abstract. The article deals with actual problems of teaching the subject «Basic psychology. Basic pedagogy» to foreigners who study it in English at Ivano-Frankivsk National Medical University. Organizational and methodological features of lectures and seminars are analyzed, the necessity of an out-audience learning of students is grounded.

Key words: psychological disciplines, foreign students, lectures and seminar classes, out-audience learning, the personality of the teacher.

Higher State Educational Institution of Ukraine «National Medical University» (Ivano-Frankivsk)